

новський. — Харків: Форт, 2003. — 472 с.

4. Романюк Т.В. Світовий досвід протидії шахрайству на ринку страхових послуг / Науковий вісник. — 2009. -№ 1. — С. 319-323.

5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 № 2135-XII: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>

6. Заєць О.М. Правопорушення у сфері страхування під час розслідування страхових випадків / Заєць О.М. / Південноукраїнський правничий часопис, 2010-№2, с.242-244, с.243.

7. Протидія страхового шахрайству в автострахованні як складовий елемент управління якістю страхувика: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.klubok.net/article2566.html>

8. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англия, США, Франции, Германии, Японии). Сб. законодательного материала. МГУ им. М.В. Ломоносова, юридический факультет. Под ред. И.Д. Козочкина. — М.: Зерцало, 2001. — 352 с.

9. Уголовный кодекс Австрии / Пер. с нем. А.В. Серебрянниковой. — М., 2001. — 287 с.

10. Уголовный кодекс Латвийской Республики / Науч. ред. и вступ. статья А.И. Лукашова, Э.А. Саркисовой; Пер. с латыш. А.И. Лукашова. — СПб., 2001. — 263 с.

УДК 343.13(477)

Хитра А. Я., к.ю.н., доцент, доцент
кафедри кримінального процесу
та криміналістики ФФПС ЛьвДУВС

Правова природа кримінальної процесуальної відповідальності як виду юридичної відповідальності

В статті обґрунтовується позиція про наявність в теорії кримінального процесуального права кримінальної процесуальної відповідальності, як окремого виду юридичної відповідальності. Представляється, що одного лише методу кримінального процесуального регулювання недостатньо для обґрунтування концепції та виявлення природи кримінальної процесуальної відповідальності. Кримінальна процесуальна відповідальність висловлює специфіку не тільки методу, але і всієї галузі права і пов'язаних з нею правових явищ. Дане положення ґрунтується на тому, що кримінальне процесуальне право володіє власним механізмом правового регулювання та правової охорони.

Ключові слова: кримінальна процесуальна відповідальність, заходи процесуальної відповідальності, підстави кримінальної процесуальної відповідальності

В статье обосновывается позиция о наличии в теории уголовного процессуального права уголовной процессуальной ответственности, как отдельного вида юридической ответственности. Представляется, что одного метода уголовного процессуального регулирования недостаточно для обоснования концепции и выявления природы уголовной процессуальной ответственности. Уголовная процессуальная ответственность выражает специфику не только метода, но и всей отрасли права и связанных с ней правовых явлений. Данное положение основывается на том, что уголовно-процессуальное право обладает собственным механизмом правового регулирования и правовой охраны.

Ключевые слова: уголовная процессуальная ответственность, меры процессуальной ответственности, основания уголовной процессуальной ответственности.

In the article author substantiated position of the presence in the theory of criminal procedural law procedural criminal responsibility as a particular type of legal action. It appears that only one method of criminal

procedural regulation is not enough for a substantiation concept and identify the nature of the criminal procedural justice. The Criminal Procedural responsibility not only expresses the specificity of the method, but the whole field of law and related legal phenomena. This provision is based on the fact that the criminal procedure law has its own mechanism of legal regulation and legal protection.

Keywords: criminal procedural responsibilities, procedural responsibility, grounds for procedural criminal liability.

Постановка проблеми. Вивчення вказаного питання передбачає виділення саме таких теоретичних обґрунтувань, які дозволяють нам розглянути особливості кримінальної процесуальної відповідальності. Представляється, що завданням дослідження, задекларованого в даній статті, є з'ясування критеріїв, положень та доводів, що вказують на те, що кримінальна процесуальна відповідальність є самостійним видом юридичної відповідальності в українській правовій системі, що володіє специфічними властивостями в порівнянні з іншими видами юридичної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень. Увагу до дослідження загальнотеоретичних аспектів процесуальної відповідальності та її підстав приділили такі дослідники, як О.Е. Лейст, І.С. Самощенко, М.Х. Фарукшин, П.С. Елькінд, Н.А. Чечина і в подальшому теоретичні уявлення про процесуальну відповідальність були пов'язані з галузевими дослідженнями. В подальшому дослідження правової природи процесуальної відповідальності в контексті специфіки кримінальної процесуальної відповідальності як процесуального інституту набули свого розвитку в працях таких дослідників, як Л.Б. Алексєєва, Г.З. Анашкін, А.Д. Бойков, А. М. Баранов, Ю. Н. Білозеров, Л.М. Васильєв, Г. Н. Ветрова, В. І. Власов, Ю.П. Гармаєв, Н.А. Громов, А.П. Гуськова, А.Ю. Головін, З.Ф. Коврига, Л.Д. Кокорєв, П.Г. Марфіцін, Т.Г. Морщакова, І.Б. Михайловська, Я.О. Мотовіловкер, А.Д. Назаров, О.В. Ніколенко, С.Г. Ольга, І.Л. Петрухін, С.А. Полунін, В.В. Рябоконт, А. Б. Соловйов, В.Т. Томін, С.А. Шейфер, П.С. Елькінд, В.М. Савицький, Р.В. Шагієва, А.Б. Ярославський.

Виклад основного матеріалу. У вітчизняній науці, кримінальній процесуальній відповідальності приділена недостатня увага, присутні лише поодинокі праці з вказаної проблематики, які не охоплюють в загальному всієї специфіки та власне правової природи вказаного правового явища.

У юридичній літературі за галузевою ознакою різні автори виділяються такі види юридичної відповідальності: конституційна, кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, дисциплінарна [1, с. 23-25]; дисциплінарна, адміністративна, майнова (матеріальна), кримінальна [2, с. 32]; кримінальна, цивільна, адміністративна, дисциплінарна [3, с. 178]. Галузева ознака була основним класифікаційним критерієм, причому він застосовується для класифікації саме негативної відповідальності.

Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. класифікують види юридичної відповідальності залежно від видів правопорушень: кримінальна відповідальність, адміністративна відповідальність, цивільно-правова відповідальність, дисциплінарна відповідальність (трудова, військова, службова, навчальна та ін.), матеріальна відповідальність (майнова (матеріальна) шкода, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на нього трудових обов'язків), конституційна відповідальність [4].

Зайчук О.В., Оніщенко Н.М. юридичну відповідальність класифікують за різними підставами: за змістом санкцій, що застосовуються за вчинене правопорушення, розрізняють штрафну та правопоновлюючу; за формою здійснення - судову, адміністративну; за галузевою ознакою - конституційну, кримінальну, адміністративну, цивільну, дисциплінарну, матеріальну [5].

З вищенаведеного переліку видів юридичної відповідальності не важко помітити, що такого виду як процесуальна відповідальність (кримінальна процесуальна, цивільно-процесуальна, арбітражно-процесуальна) не виділяється. За межами загально-теоретичного аналізу залишаються юридичні засоби забезпечення дії цілого блоку галузей, інститутів, важливість реалізації яких має нітрохи не менше значення, ніж дія системи матеріально-правових галузей.

В теорії права визнається існування та самостійне значення різних видів юридичної відповідальності. Будучи різновидами юридичної відповідальності, їм властиві ті ж особливості, що і їй. Однак специфіка суспільних відносин зумовлює своєрідність та певні особливості того чи іншого виду відповідальності [6, с. 69].

У теорії держави і права специфіка окремих видів відповідальності розкривається через характеристику галузевого методу правового регулювання, одним з елементів якого виступає спосіб забезпечення суб'єктивних прав і обов'язків учасників суспільних відносин. Таким чином, той чи інший вид відповідальності характеризує своєрідність методу правового регулювання, застосовуваного в даній галузі права [7, с. 393-395]. Саме з цих думок виходять П.С. Елькінд, Н.А. Чечина, які у своїх роботах одними з перших обґрунтовують існування в процесуальних галузях права притаманної їм відповідальності [8, с. 34-35; 9, с. 92-94]. Так, П.С. Елькінд зазначає: «Що ж до співвідношення конкретного виду юридичної відповідальності і методу правового регулювання, то, виражаючи його (метод правового регулювання) своєрідність, юридична відповідальність утворює один з необхідних компонентів такого методу. Поряд з іншими компонентами вона становить юридичну ознаку відповідної галузі права» [9, с. 94; 8, с. 34-35].

У літературі висловлено й інша думка з цього питання. Зокрема, І.С. Самощенко і М.Х. Фарукшин стверджують, що не кожному методу притаманний специфічний вид відповідальності [3, с. 179]. У зв'язку з цим, є висловлювання, що по своїй суті кримінальна процесуальна відповідальність близька до адміністративної, при цьому в якості засобів реалізації процесуальної відповідальності в кримінальному процесі розглядаються тільки заходи штрафного характеру [10, с. 17]. Для дослідження природи процесуальної відповідальності представляється можливим погодитися з П.С. Елькіндом, який вважає, що в методах правового регулювання є властивості як неспівпадаючі, так і такі, що відносно збігаються, вони можливі і в способах, забезпечення правових норм, що відносяться до різних галузей права. Більш того, в «... умовах системності права вимоги правових норм можуть забезпечуватися як засобами типовими для даної галузі права, так і характерними для інших галузей» [9, с. 94-95].

Таким чином, кримінальне процесуальне право має як власні засоби охорони суспільних відносин, що складаються в сфері кримінального процесу, так і надає свої засоби для досягнення цілей, поставлених перед іншими галузями системи, зокрема, кримінального права. У цьому плані виявляється взаємозв'язок і взаємовплив методів матеріального (кримінального) і процесуального (кримінальний процес) права один на одного. Представники науки кримінального процесуального права і деяких інших галузей цілком допускають (з позицій теорії) застосування санкцій норм інших галузей (кримінального, адміністративного, трудового права), що й на практиці не викликає жодних сумнівів, що цілком зрозуміло і впливає зі змісту зазначеного вище висловлювання П.С. Елькінд. Застосування засобів відповідальності, врегульованих іншими галузями права, ґрунтується на наступному:

- 1) Право це — єдина взаємопов'язана система з функціональними та генетичними

зв'язками між її елементами;

2) У деяких галузях права є норми права, спрямовані переважно на охорону суспільних відносин, що складаються в сфері регулювання інших галузей права.

Таким чином, санкції інших галузей права використовуються в кримінальному процесуальному праві, проте не слід зводити це в абсолют і стверджувати, що в кримінальному процесі така модель відповідальності є єдино можливою. Навпаки, кримінальне процесуальне право володіє власними заходами відповідальності за правопорушення й інші форми протиправної поведінки, яка покладалася на учасників кримінального процесу в різних формах.

Якщо брати до уваги розподіл відповідальності на види залежно від галузевого критерію, і при цьому брати за основу класифікацію, запропоновану вищевказаними авторами (С.С. Алексєєв О.Е. Лейст та ін), то вийде, що не у кожній галузі права є свої власні засоби правової охорони. Більш того, це означає, що видів відповідальності менше, ніж галузей права, що не зовсім послідовно, так як галузевий критерій якраз і передбачає виділення у кожній галузі права власного якісно іншого виду відповідальності.

З доцільністю галузевого критерію класифікації юридичної відповідальності не погоджується, зокрема, Лейст О.Е., який пише: «Звичайно відповідальність поділяється на види в залежності від галузей права. Але даний поділ не співпадає з галузевою структурою права уже з тієї причини, що видів відповідальності менше чим галузей права, причому за порушення норм права різних галузей може застосовуватись відповідальність одного й того ж виду. Галузева класифікація не роз'яснює також чому в межах однієї галузі права можуть існувати різні види відповідальності (дисциплінарна і матеріальна – в трудовому праві)» [2, с. 24-30].

Це лише один з аргументів на користь того положення, що кожна галузь права повинна володіти власними правоохоронними засобами.

Позиція П.С. Елькінд і Н.А Чечина., відповідно до якої кримінальна процесуальна відповідальність утворює необхідний компонент методу правового регулювання, хоча за своєю суттю і вірна, в той же час досить вразлива для критики. Критика на адресу концепції кримінальної процесуальної відповідальності може бути пов'язана з тим, що тільки кримінальне, адміністративне, цивільне право мають свій, притаманний тільки їм метод правового регулювання. В інших галузях права (зокрема до них відносяться процесуальні галузі, а також трудове, сімейне, екологічне, земельне та ін.) специфіка методу правового регулювання виражена не так явно, так як є не співпадаючі елементи, певну схожість з методами інших галузей права. Крім цього, в юридичній літературі деякі дослідники вказують, що норми багатьох галузей можуть охоронятися за допомогою санкцій, які передбачають відповідальність одного виду [11, с. 153]. Це означає, що норми однієї галузі найчастіше охороняються санкціями норм різних інших галузей права. У зв'язку з цим склалася укрупнена класифікація відповідальності, яка ґрунтується на тому, що типові якості і охоронні властивості того чи іншого її виду можуть проявлятися в декількох галузях права.

Виходить, що неможливо виділити галузевий вид відповідальності, ґрунтуючись на концепції методу. Представляється, що одного лише методу кримінального процесуального регулювання недостатньо для обґрунтування концепції та виявлення природи кримінальної процесуальної відповідальності. Кримінальна процесуальна відповідальність дійсно відображає специфіку методу правового регулювання, яким володіє

кримінальне процесуальне право. Однак, логічно розвиваючи уявлення про специфіку методу правового регулювання, необхідно більш глибоко проаналізувати галузевий механізм правового регулювання. Кримінальна процесуальна відповідальність висловлює специфіку не тільки методу, але і всієї галузі права і пов'язаних з нею правових явищ. Дане положення ґрунтується на тому, що кримінальне процесуальне право володіє власним механізмом правового регулювання та правової охорони.

Кримінальний процесуальний механізм правового регулювання передбачає і наявність засобів власної правової охорони, яка виступає однією зі складових правових гарантій, які надаються кримінальним процесуальним правом для реалізації основного, тобто кримінального правового відношення. Кримінальне процесуальне право володіє власними охоронними засобами.

У літературі вже розглядалося питання про приналежність кримінального процесуального права до числа охоронних галузей. Так, Т. Н. Радько вважає, що кримінальне процесуальне право поряд з кримінальним правом і цивільним процесуальним правом відноситься до числа тих правових галузей, які мають головним чином охоронне призначення [12, с. 25]. Переважно охоронним називає інститути кримінального процесуального права В. М. Горшеньов [13, с. 182]. При цьому зазначені автори розглядають кримінальне процесуальне право як охоронну галузь з точки зору реалізації кримінального правового відношення. Простіше кажучи, охоронна спрямованість кримінального права, на їх думку, зумовлює і охоронні властивості кримінального процесуального права. Уявлення про кримінальне процесуальне право як про переважно охоронну галузь права ґрунтуються на співвідношенні її з правоохоронною діяльністю, одним з істотних моментів якої є дослідження обставин діянь, що мають ознаки правопорушення [14, с. 15-34; 15, с. 73]. Найбільш близький до істини, все ж таки, Ф.М. Кудін, який вважає, що кримінальне процесуальне право здійснює спеціально-юридичний вплив на суспільні відносини в рамках регулятивної і охоронної функцій [16, с. 46]. Необхідно розвинути зазначений підхід з точки зору кримінальної процесуальної відповідальності як одного із засобів здійснення охоронної спрямованості кримінального процесуального права.

Як зазначає В.С. Вепрев, чисто охоронним, подібно кримінальному праву, кримінальне процесуальне право вважати не можна [17, с. 23]. З цим твердженням важко погодитись, оскільки, відповідно до ст. 2 КПК України, одним із основних завдань кримінального провадження власне і є охорона прав та законних інтересів учасників кримінального провадження. І далі В.С. Вепрев говорить, що охоронний момент в кримінальному процесуальному праві виражається в необхідності забезпечити належне виконання учасниками кримінальної процесуальної діяльності їх процесуальних обов'язків, а також правомірну реалізацію належних їм суб'єктивних прав. Насамперед це стосується компетентних державних органів і посадових осіб, від діяльності яких, як відомо, в кінцевому підсумку, залежить реалізація кримінального правового відношення [17, с. 23].

Таким чином, кримінальна процесуальна відповідальність, будучи специфічним процесуальним засобом забезпечувального характеру, утворює складову частину методу правового регулювання галузі, але якщо подивитися на це питання ширше, то виходить, що відповідальність відображає специфіку охоронних засобів зазначеної галузі. Виділення кримінальної процесуальної відповідальності як самостійного галузевого виду відповідальності нормативно ґрунтується на наявності в даній галузі права власних охоронних правових приписів, які в свою чергу володіють таким важливим структурним елементом, як санкції.

Санкції утворюють власне нормативну основу існування кримінальної процесуальної відповідальності. Санкції і охоронні приписи утворюють істотну частину охоронного механізму, властивого кримінальному процесуальному праву. Охоронні нормативні приписи галузі права повинні розглядатися з точки зору їх спрямованості на відносини, що підлягають кримінальній процесуальній регламентації (регулятивні правовідносини). Таким чином, виділяючи кримінальну процесуальну відповідальність, ми спираємось не тільки на наявність самостійного методу правового регулювання, а на ту обставину, що кримінальне процесуальне право, як і будь-яка інша галузь, володіє, власною логікою правового регулювання. Кримінальні процесуальні регулятивні приписи повинні виконуватися їх адресатами, тобто учасниками кримінальної процесуальної діяльності. Їх належне виконання забезпечується охоронними розпорядженнями, які передбачають відповідальність за їх невиконання або неналежне виконання.

Кримінальна процесуальна відповідальність становить охоронний засіб галузі, нормативним вираженням якого в свою чергу виступають охоронні приписи та кримінальні процесуальні санкції. Таким чином, кримінальна процесуальна відповідальність обумовлена наявністю самостійного охоронного механізму.

Юридична природа заходів відповідальності обумовлена не тільки їх галузевої приналежністю, але також проявляється «залежно від характеру і специфіки їх застосування в тих чи інших галузях суспільних відносин» [18, с. 87].

У той же час слід зазначити, що кримінальне процесуальне право містить і свої власні заходи процесуальної відповідальності, які не притаманні матеріальним галузям права. Наприклад, до їх числа належить привід, заміна запобіжного заходу на більш суворий. Однак, самі по собі санкції, які безпосередньо властиві кримінальному процесуальному праву (наприклад, заміна існуючого запобіжного заходу на більш суворий) так і запозичені з інших галузей права (штраф), що не становлять основу розмежування окремих видів відповідальності.

Як вже було показано, важливий порядок і форми реалізації санкцій. Підхід П.С. Елькінд і Н.А. Чечиною, які в якості доказу наявності особливої кримінальної процесуальної відповідальності розглядали санкції кримінальних процесуальних норм [9, с. 95; 8, с. 35], вимагає таким чином суттєвих доповнень. Виділення санкцій на підставі уявлень про тричленну структуру норми кримінального процесуального права на їх думку не викликає сумнівів, але все ж на цьому не слід зупинятися. Наявність санкцій і власного методу правового регулювання галузі кримінального процесуального права про який згадувалося вище не самодостатні в якості критеріїв розмежування галузевих видів відповідальності. Додатковим критерієм визнання самостійності кримінальної процесуальної відповідальності є наявність специфічного порядку і форм її реалізації, що суттєво доповнює уявлення про правоохоронний механізм галузі кримінального процесуального права.

Слід підкреслити необхідність законодавчого оформлення самостійного інституту кримінальної процесуальної відповідальності. Критерій для формування концептуального підходу до питань відповідальності у сфері кримінального процесу та закріплення відповідного правового інституту як об'єктивно правового утворення носить комплексний характер. Дане положення в кінцевому підсумку означає, що неможливо говорити про самостійність відповідальності у сфері кримінального процесу ґрунтуючись лише на тому, що кримінальне процесуальне право виявляє специфіку в методі правового регулювання або володіє тільки йому притаманними санкціями. Інститут кримінальної процесуальної відповідальності об'єктивно формується з урахуванням

цілого комплексу чинників, ознак, властивостей однойменної галузі права. Нижче перераховуються властивості і юридично значимі ознаки як кримінального процесу так і галузі кримінального процесуального права, які є основною для характеристики специфічної природи кримінальної процесуальної відповідальності та її підстав.

1) Особливе призначення кримінального процесу, яке в якості однієї зі своїх соціальних цілей дозволяє формулювати, як на законодавчому рівні так і на рівні правозастосовної діяльності підстави для застосування відповідальності, основні критерії для судження про протиправність окремих форм поведінки.

2) Наявність як регулятивної так і охоронної спрямованості в кримінальному процесуальному праві.

3) Наявність самостійного методу правового регулювання та його специфіки, що дозволяє особливим чином формулювати в кримінальному процесуальному законі юридичні конструкції (склади) підстав для застосування кримінальної процесуальної відповідальності.

4) Специфічний статус суб'єктів кримінального процесу, їх диференціація як на групи по функціональній спрямованості, так і залежно від обсягу процесуальних прав і обов'язків, що виконуються в рамках кримінального процесу.

5) Наявність самостійних охоронних приписів та кримінальних процесуальних санкцій. Система охоронних приписів у їх взаємозв'язку з регулятивними нормами зумовлює специфіку зовнішньої побудови (зовнішньої системної структури) юридичних підстав для застосування відповідальності.

6) Особлива цільова і змістовна спрямованість кримінальної процесуальної відповідальності. Так, у сучасній кримінальній процесуальній літературі присвяченій питанням процесуального примусу, застосування відповідальності за своїм змістовним і цільовим призначенням зв'язується із застосуванням санкцій за вчинене правопорушення і проявляється, як реальне покладання на правопорушника додаткового обов'язку, позбавлення тих чи інших процесуальних прав або ж і покладання додаткових обов'язків і позбавлення прав [18, с. 83-89; 19, с.10; 20, с.101].

7) Специфіка самої кримінальної процесуальної діяльності яка визначає особливості підстав кримінальної процесуальної відповідальності, зокрема всіх можливих форм негативної, суспільно шкідливої або небезпечної поведінки учасників кримінального провадження, які не зводяться до одного лише кримінального процесуального правопорушення.

8) Особливості правової природи та процедур реалізації заходів кримінальної процесуальної відповідальності, зумовлює специфіку їх юридичного закріплення та застосування охоронних норм кримінального процесуального законодавства.

9) Форми поведінки діянь і діяльності учасників кримінального судочинства досить різноманітні. Вони можуть бути пов'язані не тільки із невиконанням обов'язків, їх неналежним виконанням, а й реалізацією суб'єктивних прав, реалізацією свого розсуду і повноважень. Відповідно, специфіка відповідальності за загальновизнану думкою передбачає в рамках негативної процесуальної відповідальності за характером застосовуваних санкцій можливість виділення каральної (штрафної) і відновної кримінальної процесуальної відповідальності, а також відповідальності спрямованої на визнання нікчемності вчинених дій (бездіяльності) (у рамках реалізації санкцій нікчемності) [21, с. 34; 22, с. 23-56].

Висновки. Таким чином, кримінально-процесуальна відповідальність це самостійний охоронний засіб кримінального процесуального права, що реалізовується відносно учасників кримінального судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шиндяпина М.Д Стадии юридической ответственности [Текст]: Учебное пособие. - М.: Книжный мир, 1998. - 162с
2. Лейст, О. Э. Основные виды юридической ответственности за правонарушения /О. Э. Лейст. // Правоведение. - 1977. - № 3. - С. 24 - 30
3. Самощенко И. С. Фарукшин М. Х. Ответственность по советскому законодательству - М., 1971. - 240 с..
4. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права: Навч. посіб.. — К.: Знання, 2008. — 333 с.
5. Теорія держави і права. Академічний курс [Текст] : підручник / О. В. Зайчук [та ін.] ; ред. О. В. Зайчук, Н. М.Оніщенко. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 688 с.
6. Інститут юридичної відповідальності у демократичних правових системах: Монографія / Кол. авторів; За заг. ред. Н. М. Оніщенко. — К.:Видавництво «Юридична думка», 2009. — 216 с.
7. Алексеев С.С. Проблемы теории права. Курс лекций в двух томах. Т. 1. Свердловск, 1972. - 396 с.
8. Чечина Н. А. Элькин П. С. Об уголовно-процессуальной и гражданско-процессуальной ответственности // Советское государство и право. - 1973. - № 9. - С. 34-35.
9. Элькин П. С. Цели и средства их достижения в советском уголовно-процессуальном праве. - Ленинград: Издательство ЛГУ, 1976. - С. 92-94.
10. Васильева Е. Г. Меры уголовно-процессуального принуждения. Монография. - Уфа: Издательство Башкирского государственного университета, 2003. - С. 17.
11. Яковлев В. Ф. Гражданско-правовой метод регулирования общественных отношений. - Свердловск, 1972. - С. 153.
12. Радько Т. Н. Основные функции социалистического права. - Волгоград, 1970. - С. 25.
13. Горшенев В. П. Способы и организационно-правовые формы правового регулирования. - М., 1973.-С.182.
14. Самощенко И. С. Охрана режима законности советским государством - М., 1960. - С. 15- 34.
15. Алексеев С. С. Общая теория права. - М., 1963. - Вып. 1. - С. 73.
16. Кудин Ф. М. Предмет уголовно-процессуального права и охранительная функция // Применение норм процессуального права. - Свердловск, 1977. - С. 46.
17. Вепрев В.С. Основания уголовно-процессуальной ответственности. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Челябинск, 2006. С.23.
18. Алексеева Л. Б. Принуждение и ответственность в механизме уголовно-процессуального регулирования // Вопросы борьбы с преступностью. - М., 1979. - Вып. 30. - С. 87.
19. Зинатуллин З. З. Уголовно-процессуальное принуждение и его эффективность. - Казань, 1981. - С. 10.
20. Капустянский В. Г. Об уголовно-процессуальной ответственности // Известия ВУЗов. Правоведение. - 1982. - № 6.-С. 101.
21. Ветрова Г.Н. Санкции в судебном праве. - М., 1991. - С. 34.
22. Коврига З.Ф. Уголовно- процессуальная ответственность. - М., 1984. - С. 23-56.

